

Andrej Grmovšek
Viktor Relja

SLOVENSKE ALPE
SLOVENIAN ALPS

Moderne večraztežajne smeri

Modern multi-pitch climbs

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

ANDREJ GRMOVŠEK, VIKTOR RELJA Slovenske Alpe Moderne večraztežajne smeri	TISK Grafika Soča, d. o. o., Nova Gorica	Brez pisnega dovoljenja Planinske zveze Slovenije so prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, tudi fotokopiranje, tiskanje ali shranitev v elektronski obliki. Tako ravnanje pomeni, razen v primerih od 46. do 57. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, kršitev avtorske pravice.
UREDNIČA Marta Krejan Čokl	IZDALA IN ZALOŽILA Planinska zveza Slovenije Ob železni 30a SI-1000 Ljubljana www.pzs.si info@pzs.si Ljubljana, 2020	
UREDNIK PLANINSKE ZALOŽBE Vladimir Habjan	EVIDENČNA ŠTEVILKA ZALOŽBE 500	
PREVAJANJE Aljaž Anderle	ZA PLANINSKO ZVEZO SLOVENIJE Jože Rovan	
LEKTORIRANJE Sonja Čokl	NAKLADA 800	
STROKOVNI PREGLED Tomo Česen		
TEHNIČNI UREDNIK Emil Pevec		
ZEMLJEVIDI Anže Krajnik, www.kalish.si Vir GIS-podatkov: GURS Slovenija		
VRISI IN SKICE Grafično oblikovanje, Barbara Pavlič, s. p.		
FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI Luka Lindič v Rajčevi smeri, Križevnik, Marko Prezelj		
OBLIKOVNA ZASNOVA VODNIKA Grupa Ee		
OBLIKOVANJE IN PRELOM Meta Žebre		

Kazalo

Kazalo	5
UVOD / INTRODUCTION	8
Slovenske Alpe	8
Slovenian Alps	10
Zasnova vodnika	12
About this guidebook	14
Zgodovina	16
History	24
Etika v slovenskih gorah	28
Ethics in Slovenian mountains	33
Uporaba vodnika	38
Guidebook usage	45
 1 Sklep	52
2 Javoršček	54
3 Male Špice	56
4 Mangart	60
5 Mali Rateški Mangart	66
6 Zapotoški vrh	70
7 Čelo	74
8 Na koncu	80
9 Suhi vrh / Zadnja Mojstrovka	84
10 Mala Mojstrovka, Grebenc	88
11 Nad Šitom glava	94
12 Prisojnik	100
13 Planja	104
Janko Humar	108
14 Zadnjiški Ozebnik	112
15 Planja	116
Silvo Karo	120
16 Šite	122
17 Rušica	126
18 Bovški Gamsovec	130
19 Stenar	134
20 Triglav	136
21 Mali draški vrh	140
22 Debeli vrh	144
23 Škrbinska plošča	148
24 Meja	152
25 Vrh dlani	154

26	Begunjščica	158
27	Bela peč	160
28	Veliki vrh	166
29	Dolška škrbina	172
	Miha Peternel	174
30	Dolgi hrbet	176
31	Velika Baba	178
32	Križ	180
33	Grintovec	182
34	Kalška gora	186
35	Kalški Grében	188
36	Jež	192
37	Škrbina	196
	Suzana in Viktor Relja	200
38	Jermanov turn	202
39	Trata	206
40	Štruca	210
41	Skuta	214
42	Veliki Greben	218
43	Planjava	220
44	Staničev vrh	228
	Miha Praprotnik	232
45	Vežica	234
	Luka Krajnc	240
46	Vršiči	242
47	Stena nad Korošico	248
48	Mrzla gora	252
49	Krofička	260
	Samo Supin	268
50	Klemenča peč	272
51	Golarjeva peč	278
52	Strevčeva peč	282
	Andrej Grmovšek	286
53	Križevnik	296
54	Ute, nad stanom	302
55	Mala Raduha	310
	Grega Lačen	318
56	Peca	320
57	Uršlja gora	326
	Marko Mavhar	330
58	Kozjek	334

Luka Krajnc v smeri Hot line, Križnik

Zgodovina

KRATKA ZGODOVINA UPORABE SVEDROVCEV V SLOVENSKIH ALPAH IN KRONOLOGIJA NASTAJANJA ŠPORTNIH IN MODERNIH SMERI

Prvi sveder v slovenskih hribih je bil pri plezanju verjetno uporabljen v Herletovi smeri leta 1941. Francu Herletu in Gustlu Vršniku je takrat v dveh dneh uspelo preplezati severno steno Ojstrice po novi zahtevni smeri. V gladkih ploščah, ključnem delu smeri, sta uporabila sveder, s katerim sta izvrtala luknjo, vanjo zabilo klin, ga utrdila z lesenimi zagozdami in si tako omogočila napredovanje pri plezanju. Ob nastanku Herletove smeri prepirov zaradi vrtanja še ni bilo. V senci vojne se takrat nihče ni obregnil ob nevsakdanje početje nekje daleč v Ojstrici, se je pa marsikdo čudil, kako sta prva plezalca tako opravilo sploh zmogla.

Kmalu po vojni se je v najzahtevnejših skalnih stenah Alp začela doba vse pogostejše uporabe in »zlorabe« svedrovcev, ki je dosegla vrh v času *diretisim* – smeri z idealom linije, ki sledi padcu kaplje. Ta doba je vladala konec petdesetih let in v šestdesetih letih z navpičnimi linijami svedrovcev predvsem v Dolomitih, svoj polom pa dožive-la konec sedemdesetih let z Maestrijevim »posilstvom« za mnoge najlepše gore na svetu, Cerro Torreja v Patagoniji. Ob opremljanju navpičnih linij so plezalci uporabljali vsakovrstne tehnične pripomočke, nekatere smeri so bile opremljene celo z več sto svedrovci in skoraj v celoti pre-plezane »s svedrovca na svedrovec«.

V slovenskih stenah pravih tehno *diretisim* že zaradi njihove naravne razčlenjenosti pa tudi zaradi odklona od alpinističnih teženj v tujini ter zamude pravzaprav ni bilo. Se je pa v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega sto-letja uporaba svedrovcev razmahnila. Mnogi alpinisti, tudi slovenski, so sicer menili, da je uporaba svedrovcev etično sporna, saj so omogočali alpinistične vzpone povsod v skalnih stenah. Kljub temu pa so bile že v šestdesetih letih, tudi s pomočjo svedrovcev, v slovenskih gorah preplezane nekatere zahtevne smeri, na primer *Obraz Sfinge* in *Raz Mojstranških neveric* v Triglavu.

Leta 1968 je Reinhold Messner spisal svoj znameniti esej *Diretisima – ali umor nemogočega*, v katerem obsoja uporabo svedrovcev in plezanje v tehno *diretisimah*. Po njegovem mnenju so svedrovci ubili pojmem »nemogoče-

ga», saj jih plezalci uporabljajo zato, da se izognejo morebitnemu nečastnemu umiku iz stene, kadar ne morejo preplezati prezahtevnega odseka. Menil je, da skalne stene niso preplezane zaradi plezalnih sposobnosti in poguma, ampak zaradi metodičnega in duhamornega ročnega dela. Pozval je k plezanju, kakršnega so poznali pred svedrovci, plezanju, pri katerem za doseganje meja možnega potrebujemo pogum in plezalne sposobnosti (ter šop klinov) ter pri katerem še obstaja verjetnost nujnosti umika iz smeri.

Messnerjeve trditve v veliki meri držijo še danes in so močno vplivale na nadaljnji razvoj plezanja in alpinizma. Kljub temu pa je danes jasno, da svedrovci iz sten niso izginili, prej obratno, še mnogo več jih je. V nadaljnjih desetletjih sta se alpinizem in plezanje v gorah izredno razširila, iz njiju se je razvila kopica različnih vej, ki jih ženejo različni vzgibi in imajo različne doktrine. Svedrovci se danes v gorah uporabljajo tako za nove, resne moderne alpinistične smeri kot tudi za varno rekreacijsko plezanje *plaisir* v smereh nižjih težavnosti. Čeprav so si mnenja deležnikov nasprotuječa, je v Alpah vse več starih klasičnih alpinističnih smeri, v katerih so nekdanji klini zamenjeni ali dopolnjeni s svedrovci.

Uporaba svedrovcev, še posebej v obljudenih stenah Alp, kjer skoraj ni več prostora za nove klasično varovane smeri (smeri, varovane s klini), je hkrati odprla nove možnosti in omogočila intenziven razvoj nove alpinistične plezalne veje – izredno zahtevnega prostega plezanja v novih, delno s svedrovci varovanih smereh. Izkazalo se je tudi, da uporaba svedrovcev ob upoštevanju strogih etičnih pravil (plezanje od spodaj, prosto plezanje čim daljših odsekov med vrtanjem svedrovcev, brez vrtanja svedrovca ob visenju v prejšnjem, uporaba svedrovcev le tam, kjer drugo varovanje ni mogoče ...) ne ubije in ne sme ubiti nemogočega ter ne pomeni bližnjice k uspehu.

Konec sedemdesetih let je tudi v Slovenijo prihrumel ameriški val *free climbinga* – ozaveščenega prostega plezanja. S svedrovci so se sistematično opremila prva plezališča: Turnc, Dovžanova soteska, Črni Kal in Osp. V gorah so se vrstile proste ponovitve do tedaj s pomočjo tehnike preplezanih klasičnih smeri. Začel se je hiter vzpon športnega plezanja kot samostojne, varne oblike plezanja. Plezališča

od takrat naprej po Sloveniji rastejo kot gobe po dežju. V nekaterih plezališčih pa so nastale tudi krajše, večraztežajne smeri.

Generacije slovenskih alpinistov osemdesetih in devetdesetih let so svedrovce še vedno uporabljale le v najzahtevnejših odsekih, kjer klasično varovanje ni bilo mogoče. V zahtevnih prvenstvenih smereh tega časa so vodilni slovenski alpinisti Franc Knez, Silvo Karo, Janez Jeglič, Miroslav Svetičič in mnogi drugi pogosto zavrtali kakšen svedrovec ali celo več.

V Alpah čez mejo pa so v začetku osemdesetih let že začele nastajati prve svedrovci popolnoma opremljene večraztežajne smeri – tako imenovane alpske športne smeri. Za vrtanje lukenj se je tudi v alpskih stenah začel uporabljati vrtalni stroj. Večina smeri je bila še vedno preplezana klasično od spodaj, svedrovci pa pogosto zavrtani s pomočjo hudičevih krempeljcev, v katere se je obešal prvoplezalec. Nekaj smeri je bilo opremljenih tudi z vrha stene, od zgoraj, vendar pa je večina vodilnih ustvarjalcev novega alpskega športnoplezalnega vala tovrstno opremljanje označila kot manj vredno in nezaželeno. Novi val alpskega športnega plezanja je bil najbolj množičen v Švici in Franciji. Brata Claude in Yves Remy, Michael Piola, Kaspar Ochsner in drugi so nove smeri nizali drugo za drugo in sistematično obdelovali območja sten, v katerih v dobi klasičnega alpinizma vzponi niso bili mogoči.

Zgledom so hitro sledili tudi po drugih alpskih državah. Dokaj hitro tudi v Sloveniji, takrat sicer še jugoslovanski republik. Prvo tovrstno smer v slovenskih gorah sta leta 1985 v Vežici začela opremljati Miha Praprotnik in Igor Jamnikar. Smer sta opremljala deloma od spodaj, večino zahtevnejših odsekov pa tako, da sta se v smer spustila z vrha. Svedrovce sta vrtala ročno, razen tam, kjer je bilo možno zabiti kak klin ali uporabiti premično varovanje. Smer Žaumak-Nervo sta dokončala naslednje leto, za načrtovani prosti vzpon pa jima je zmanjkalo moči in zagona. Do naslednjih športnih smeri v slovenskih hribih je preteklo dolgih pet let.

Leta 1991 se je Silvo Karo, eden vodilnih slovenskih alpinistov tistega časa, z ročno vrtalko in svedrovci lotil linije v Šitah. Po vzoru smeri iz Rätikona je želel narediti lepo in zahtevno smer. Tudi Silvo se je opremljanja smeri lotil

N 46°21'06"

E 13°29'19"

1630 m

N 46°21'22"

E 13°29'32"

1820 m

Sklep

*jugozahodna stena
southwest face*

Stena ob kaninskem smučišču je najlaže dostopna spomladi s smučmi ali z gondolo.

A small face next to Kanin ski resort. The face is the most easily accessed in spring time, either on skis or using a cable car.

IZHODIŠČE / STARTING POINT

Iz Bovca se z gondolo peljemo do postaje C ali D oz. z avtom iz Bovca po cesti mimo Kaninske vasi proti Plužni. Po 1,5 km zavijemo desno in po makadamski cesti mimo postaje B proti postaji C do zapornice.

From Bovec take a cable car up to Station C or D. Alternatively, take a car on the road towards Plužna and take a right after 1.5 km, past Station B, towards Station C, until you hit a road barrier. Leave the car there.

DOSTOP / ACCESS

- Od postaje D gremo navzdol po smučišču in pod steno ali od postaje C po smučišču navzgor in pod steno. 30 min.
- Mogoč je tudi dostop brez uporabe gondole: od zapornice gremo do postaje C in naprej pod steno. 1 h in 30 min.
- From Station D descend the ski resort slopes to reach the face. 30 mins.
- From the road barrier go up to Station C and further up to the face. 1 hr and 30 mins.

SESTOP / DESCENT

Spustimo se po enojni 60-m vrvi v območju smeri. Rappel the route, using a 60-m rope.

1 ★ Kaninka

6a+

180 m | S2 | /

Uroš Rupar, Maja Krajnik, 2017

52

N 46°25'19"

E 14°40'04"

700 m

N 46°25'45"

E 14°39'28"

910 m

Strevčeva peč

*južna stena
south face*

Sorazmerno visoka stena ima skalo slabše kakovosti, smer *Mokre sanje* pa v ploščah poišče tudi nekaj presenetljivo kompaktne kamnine. Smer je pogosto nekoliko mokra, vendar tudi takrat preplezljiva. Predvsem v lažjih raztežajih so svedrovcji zelo narazen, dodatno varovanje pa pogosto ni mogoče. Zadnje (in opcijsko predzadnje) varovališče je na drevesu. Zaradi gnezdenja sokola selca v steni ne plezamo med 1. februarjem in 15. junijem.

This high face will not be awarded any prize for a great rock quality, but there are some solid parts on *Mokre sanje*. Even though the face is often wet, it can still be climbed in such conditions.

Bolts are pretty sparse on easier pitches and there is little chance for an alternative protection. Last belay is built on a tree. Please also respect the periodic ban on climbing in Strevčeva peč because of peregrine falcons, between February 1st and June 15th.

IZHODIŠČE / STARTING POINT

Iz Solčave se peljemo proti Logarski dolini do gostilne Firšt, kjer na primerinem mestu parkiramo.

From Solčava, drive towards Logarska dolina. Park somewhere around guest house Firšt.

DOSTOP / ACCESS (273)

Najprej gremo peš ob glavni cesti proti Logarski dolini do izteka grape, ki se spušča izpod stene Strevčeve peči na naši desni. Po brezpotju nadaljujemo v iskanju najlažjih prehodov po strugi potoka in ob njej navzgor do vstopa. 30 min.

At first, walk further on along the main road towards Logarska dolina. Once you get to the ravine which is running from under the face on your right, get off the road and follow the ravine up, choosing your own line, to the base of the climb. 30 mins.

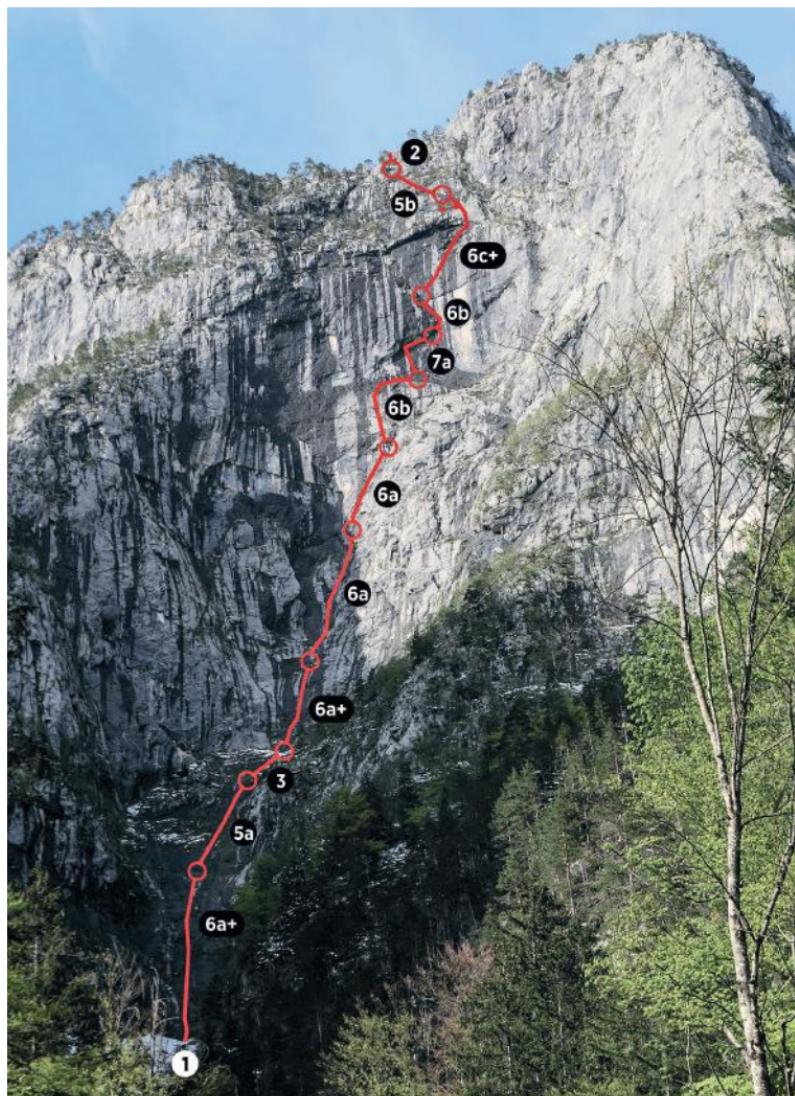
SESTOP / DESCENT

Najprej gremo na vrh, z njega po stezi na S in po planinski poti mimo cerkve sv. Duha do izhodišča.

Get all the way up to the summit first, then follow a path to the north past the church until you find a marked trail that leads back to the valley.

Nejc Pozvek v *Mokrih sanjah*

1 Mokre sanje

7a (6c+ obv.)

550 m

S4

Andrej Grmovšek, Andrej Sotelšek,
Ivo Bauman, Tanja Grmovšek, 2002/03
1. PP: Andrej Grmovšek 2003

